

tvrtu za Dalmaciju, a peta u Sr. Karlovcima za pravoslavne u bivšoj monarhiji. — I crkva u Bugarskoj srasla se sa državom, a bila je u velikoj borbi s grčkom crkvom. Glava bugarske crkve je Exarh, koji je stolovao u Carigradu sve do g. 1913. — I u Rumunjskoj postoji od 1885. autokefalna crkva u Bukureštu za pravoslavne Rumunje u kraljevini. Za one u Ugarskoj imaše metropoliju u Sibiru, za one u Bukovini u Černovicama, dok su Rumunji u Besarabiji morali priznavati rusku sinodu.

Težište pravoslavlja nalazi se u Rusiji. Tamo će i ostati. Pisac završuje svoju knjigu sa poglavljem o ujedinjenju. To je ideal mnogih prijatelja unije. Po ljudsku sudeći imade za to malo izgleda, ali nedokučivi su putevi Božji. Od Boga se ta milost mora prositi, kako to čini katolička Crkva. — Ovo vanredno zanimivo i aktuelno djelo preporučujem. Dr. Pazman.

O. Casel O. S. B.: Das Gedächtnis des Herrn in der altchristlichen Liturgie. Freiburg i. Br. 1918. Herder'sche Verlagshandlung. U maloj 8-i str. 37. Cijena 90 Pf.

To je drugi sveščić djela pod naslovom »Ecclesia orans« od opata Ildefonsa Herwegena, koje smo ocijenili u 3. broju ove smotre na str. 271. Dok je pisac prvoga sveščića razložio nam temelj liturgičkoga života sa gledišta filozofskog i psihološkog te pri tom upozorivao nas, kako da to i s modernoga gledišta shvatimo; to nas pisac ovoga drugoga sveščića uvodi u praktičnu liturgiju, i to u srce i središte njezino, u kanon euharističkoga bogoslužja. U predgovoru (Vorwort) prikazuje nam pisac važnost starokršćanske liturgije za sadašnjost. U pogl. I. riše nam, kako je nastala starokršćanska žrtva evkaristična iz duha i pobožnosti vjernika; u pogl. II. prikazuje nam sadržaj evkarističke žrtve; u pogl. III. riše nam značajku molitava evkarističnih, spoređuje ih s drugim molitvama i prika-

zuje nam, kako je od toga nastao današnji rimski kanon. -- Kako već rekoš kod recenzije prvoga sveska, to je polje skroz neobrađeno, vidici novi i nepoznati, predmet zahtijeva zaseban studij, a kad pročitaš, milo ti je, što si doznao nešto tako važna, lijepa, starodrevnu stvar s novoga gledišta. Ovo povjesničko-liturgičko razmatranje plodonosno je i korisno i za religiozni današnji život. Preporučujem.

Dr. Pazman.

Ries Dr. Josef: Die Mischehe eine ernste Pastorations-sorge. U 8° str. 4+76. Freiburg i. Br. 1918. Herder'sche Verlagshandlung. Cijena M 1.70.

Ovo je treći sveščić izdanja pod naslovom »Hirt und Herde« kao priloga za savremenu dušobrižničku službu što je izdaje nadb. misijonarski institut u Freiburgu. Pitanje je ovo zgodno odabrano, jer je praktično, veoma često se susreće dušobrižnik s ovim pitanjem u svojoj pastoraaciji, pa je dobro i korisno, ako se svi tim pitanjem dobro upoznaju. Treba naime unijeti dovoljno svijetla, da se vidi sva mizerija mješovitih ženidbi. Na temelju brižno sabranih ma i nepotpunih statističkih podataka upozoruje pisac ponajprije na dvostruku činjenicu, naime da broj mješovitih sveudilj raste, a broj čistih katoličkih brakova postojano pada. Prva kobna posljedica toga jest, da se ogromni broj brakova ne sklapa crkveno nego samo civilno. Druga kobna posljedica mješovitih brakova jest, da se djeca iz takvih brakova krštavaju i odgajaju ne u katoličkoj Crkvi nego većinom u nekatoličkoj sekci. Treća kobna posljedica jest, da se među takvim supruzima učvršćuje vjerski indiferentizam, budući da jedna stranka drugoj za volju od svojih religioznih prava popušta. dužnosti kršćanske iz obzira ljudskog zanemaruju, da katolička stranka prelazi na protestantizam i tako se množe slučajevi opostazije. Među ostalim nevoljama pokazule statistika, da su

mješovite ženidbe za $\frac{1}{4}$ neplodne, što se osobito na školskim obvezanicima opaža. Napokon broj rastavâ ženidbenih raste.

S obzirom na ova i tolika zla prelazi pisac u drugom djelu svoje knjižice na razmatranje dužnosti dušobrižničke, i sredstva kako da se tome zlu odupru. On veli, da se osobita pažnja imade posvetiti velikim gradovima, jer se ovakve ženidbe većinom sklapaju ne na selu već u gradu između radnikâ i služavki. Zato valja nastojati, da se na selu u školi pouče djeca, u propovijedi ma u crkvi vjernici i inače upute roditelji, a u društvenim sastancima i prigodom kršćanskog nauka odrasla mladež, neka ne idu u grad, nego neka radije ostaju kod kuće, neka svoja polja obrađuju, neka kod kuće zarađuju i bave se obrtom ili drugim zanimanjem. A budući da se ne mogu svi odvratiti od toga, da ne idu u grad radi službe i zarade, valja u gradovima osnovati dovoljno društava u zaštitu mladih djevojaka, valja se za mladež ljubezno zanimati, valja mladež direktno odvrćati od mješovitih ženidaba, valja u propovijedi češće isticati i upozoravati na štetne posljedice, valja u štampi te ideje širiti i tako se boriti i raditi, pa nema dvojbe, da bi i Bog ovakovo revnovanje svojim blagoslovom nagradio.

Ova izvrsna knjižica, koja iznosi statistiku Njemačke i državnica njezinih i pisana je lih za tamošnje prilike, imade ipak za svakoga čitaoca koristi i pouke. Preporučujem.

Dr. Pazman.

Arndt Augustin S. I.: Die Zensuren latae sententiae nach neuestem Recht. 8° str. 36. Innsbruck g. 1918. Felizian Rauch. Cijena M. 1.

Novo crkveno pravo izazvalo je već cijelu novu literaturu. Nema časopisa teološkog, a da se ne pišu rasprave i članci o pojedinim ustanovama novoga prava. Časopis teološki u Innsbrucku donosi redovito

sva najnovija djela, koja re dotiču ovoga predmeta. Tako je ova knjižica Arndtova ugledala svijetlo s namjerom, da se prikaže, koje su cenzure (crkvene kazne) jošte u krieposti nakon izdanja novoga kodeksa. Odatle proizlazi, da odsele imade šest vrsti izopćenja: 1° specialissimo modo reservatae sedi Apostolicae; 2° speciali modo reservatae sedi Ap.; 3° simpliciter reservatae sedi Ap.; 4° Ordinario reservatae; 5° superiori regulari reservatae; 6° nemini reservatae. Na prvu vrst spadaju četiri slučaja, od kojih su tri sasna nova, te nisu prije pod crkvenu cenzuru ni potpadala. To je 1° svetogrđe počinjeno na presv. Eukaristiji (can. 2320.); 2° tvorni napadaj na osobu Pape (can. 2343); 3° absolvens complicem a peccato turpi (can. 2367.); dosada je ovaj slučaj bio speciali modo reservatus Rom. Pontifici; — 4° directa violatio sigilli sacram. (can. 2369.). Na drugu vrst izopćenja spada 12 slučajeva, od ovih nekoji novi, n. pr. br. 2 suspectus de haeresi (can. 2315), i br. 4. ako nezaređeni misu čita ili pokornike odrješuje (can. 2322.). Na treću vrst spada samo 10 slučajeva (mjesto 19). Od ovih nekoji su novi kao n. pr. br. 8. tko pokuša ženidbu (pa i civilnu samo) sklopiti a ima svečani zavjet čistoće kao klerici viših redova, redovnici i duvne, pa i oni koji pokušaju sklopiti ženitbu s osobom, koja imade svečane zavjete (can. 2388. § 1.); i br. 10. ako kapitularni vikar ili tko drugi bilo iz kaptola ili izvan kaptola koji mu drago službeni spis biskupske kurije bilo sam ili po drugome uzme ili uništi ili zataji ili bitno promijeni (can. 1405.). Nekoji slučajevi otpadaju, n. pr. onaj pod br. 1. (u konst. Apost. Sedis), br. 5. (immunitatem asyli violantes), br. 12. (colligentes eleemosynas maioris pretii pro missis), br. 13., br. 14. (religiosi praesumentes sacram. extr. unct. et euchar. ministrare absque parochi licentia), br. 15. (extrahentes reliquias ex catacumbis urbis Romae); nekoji su slučajevi unificirani kao n. pr. brojevi 8.,